Presentació
Transformació i nous reptes a l'educació

© de l'autora

Citació recomanada: Guerrero Roldán, A. E. (2026). Presentació: Transformació i nous reptes a l'educació. *Educar*, *62*(2), 307-311. <https://doi.org/10.5565/rev/educar.2730>

La transformació de l'educació és un procés complex i multidimensional que sovint mostra un escenari marcat per la incertesa i que planteja nous reptes. El procés d'ensenyament i aprenentatge ha passat d'un model centrat en la transmissió de coneixement a un de centrat en l'alumnat. Un model que està orientat al desenvolupament i a l'adquisició de competències i que fomenta l'aprenentatge al llarg de la vida i el pensament crític (OECD, 2023; UNESCO, 2022). Aquesta transformació no és merament tècnica, sinó que implica una revisió profunda de les cultures pedagògiques vigents als centres, dels rols professionals com a docents i de la funció social de l'educació entre d'altres aspectes. La formació en totes les etapes educatives també continua esdevenint una peça clau per promoure la transformació pedagògica.

Actualment, alguns dels reptes estan lligats, entre d'altres, a l'arribada de la IA (intel·ligència artificial) (Upadhayaya, 2026), a la digitalització dels entorns d'aprenentatge, a l'ús de dispositius mòbils, a la creixent diversitat social i cultural que afecta la inclusió de l'alumnat i la gestió de centres, a la gran quantitat de recursos disponibles i al canvi de rol dels docents i de l'alumnat, sense deixar enrere les polítiques institucionals per garantir el correcte funcionament dels centres educatius.

El conjunt d'articles que integren aquest número és temàticament divers, amb l'objectiu d'oferir una visió general però alhora complementària, que aporta evidències, reflexions i resultats que contribueixen a comprendre millor alguns dels reptes actuals de l'educació i la seva transformació.

Hi ha un primer conjunt d'articles que se centren en el desenvolupament professional docent, entès com un dels motors imprescindibles per a qualsevol canvi educatiu significatiu. En aquest sentit, l'article «Desafíos y fortalezas de la competencia mediática en docentes de educación secundaria en la República Dominicana», de Patricia de-Casas-Moreno, Diana Rivera-Rogel, José-Ramón Suriel-Fernández i Rochelys Rodríguez-Moreno, posa en evidència que el professorat presenta una base sòlida en la comprensió crítica dels mitjans, tot i que mostra limitacions en la capacitat de produir continguts i integrar-los pedagògicament. Aquesta bretxa entre dimensió analítica i productiva revela la necessitat de portar a terme una formació docent més integral, que

 ISSN 0211-819X (paper), ISSN 2014-8801 (digital)

no només desenvolupi habilitats tècniques, sinó també competències creatives i crítiques. És a dir, que faci un replantejament del paper del docent com a agent actiu en la cultura digital. Aquesta problemàtica es veu reforçada per l'estudi «Conocimientos sobre tecnología en futuros profesores de educación básica», de Karla Alejandra Campaña Vilo, Alexis Lizana Verdugo i Katheleen Fuenzalida Ampuero, que aporta una reflexió rellevant sobre la formació inicial docent basada en les dimensions de TPACK (Koehler i Mishra, 2006). Tot i que el futur professorat creu que té prou competències tecnològiques, l'estudi revela una bretxa entre aquesta percepció i la seva capacitat real d'integrar la tecnologia en la pràctica educativa. Els futurs docents tendeixen a adoptar una visió instrumental de la tecnologia, fet que en limita la capacitat per integrar-la de manera significativa en els processos d'ensenyament-aprenentatge. Aquestes aportacions convergeixen amb la recerca internacional, que subratlla que la integració efectiva de la tecnologia requereix una reconfiguració profunda de les pràctiques pedagògiques (Wei et al., 2025; Redecker i Punie, 2023). Per tant, es posa de manifest la necessitat de superar una visió instrumental de les TIC (tecnologies de la informació i la comunicació) i d'avançar cap a models de formació que integrin les dimensions tecnològica, pedagògica i interdisciplinària de manera coherent.

L'article «El efecto de la credibilidad del profesorado universitario sobre el interés de los estudiantes: La satisfacción académica como variable mediadora», de Manuel de Besa Gutiérrez i Facundo Froment, posa de manifest que la credibilitat del professorat —entesa com a combinació de competències, confiança i proximitat— influeix de manera decisiva en la motivació i l'interès de l'alumnat. Aquest resultat és un marc que reforça la idea que l'educació no pot reduir-se a la transmissió de continguts, sinó que implica la construcció de relacions pedagògiques significatives. Conseqüentment, la dimensió relacional de la docència destaca com un element que cal considerar.

Un segon conjunt d'articles es refereixen a les pràctiques docents i a la innovació pedagògica per a la transformació educativa. L'article «La transformación de la enseñanza universitaria: Una visión comparada entre Argentina y España», de Miguel Ángel Ruiz Domínguez i Mariana Maggio, ofereix una perspectiva comparada que permet identificar tendències comunes en la reconfiguració de l'ensenyament universitari. Mostra com la docència en l'educació superior està evolucionant cap a models més flexibles, híbrids i centrats en l'alumnat. Aquesta evolució es concreta en l'adopció de metodologies actives, en la redefinició dels espais d'aprenentatge i en la incorporació de tecnologies digitals amb sentit pedagògic. En aquest context, l'article «Educational Technology Connecting Learning Spaces After a Training Experience», d'Alberto Alameda Villarrubia i Amelia R. Granda-Pinan, destaca el paper de la formació docent com a motor de transformació dels entorns educatius. Els autors mostren com la formació docent pot impulsar, d'una banda, la creació i la transformació d'espais d'aprenentatge més flexibles i dinàmics, en què l'alumnat adopti un rol més actiu i, d'altra banda, la integració pedagògica de la tecnologia. De manera complementària, «The use of mobile devices

in secondary education: perceptions and regulations», d'Òscar Flores Alarcia, Aleix Olondriz Valverde, Sílvia Vilanova Serrano i Isabel del Arco, manifesta les tensions existents entre les normatives escolars i les pràctiques reals d'ús dels dispositius mòbils, reforçant la necessitat de dur a terme una integració pedagògica coherent, és a dir, entre la regulació i l'ús educatiu dels dispositius mòbils, mostrant la necessitat de realitzar estratègies i polítiques institucionals coherents. En aquesta línia, les experimentacions digitals dels adolescents plantegen nous desafiaments educatius. L'article «Prácticas adolescentes de negociación de la privacidad en Instagram», d'Ángela González-Villa i Adriana Gewerc, indica com les lògiques de visibilitat i el funcionament dels algoritmes condicionen la participació juvenil, posant així en relleu la necessitat de promoure una alfabetització digital crítica que acompanyi l'alumnat a entendre les implicacions que comporten la seva participació en l'esmentada xarxa social.

Lligat a l'eix de les pràctiques educatives, es troben algunes experiències d'aprenentatge situat i contextualitzat. En aquest sentit, l'article «Experiencias de la práctica clínica en estudiantes de un programa de formación e inserción sanitaria», d'Anna Junqué Jiménez, Andrea Pavón Garzón, Josep Miquel Garcia Porta, Pilar Tomé Domenech i Miquel Aranda Sánchez, mostra com les pràctiques en entorns reals poden tenir un impacte profund en la motivació, l'autoestima i el desenvolupament personal de l'alumnat, especialment en contextos de vulnerabilitat. En una línia similar, «Aprendizaje-servicio en el grado de Educación Social: diseño, desarrollo y evaluación de una experiencia intergeneracional», de Jessica Cabezas Alarcón i Valeska Cabrera Cuadros, destaca el potencial de l'aprenentatge servei com una estratègia pedagògica transformadora, amb l'objectiu de connectar la formació acadèmica amb la realitat social, promovent el desenvolupament de competències professionals i el compromís cívic.

Un tercer conjunt de treballs que aborden la transformació com a punt fonamental és el vinculat a la inclusió i la gestió de la diversitat. Les evidències recents indiquen que els sistemes educatius més equitatius són aquells que integren la inclusió com a principi transversal (Ainscow, 2024; European Commission, 2023). En aquesta línia, l'article «La respuesta a la diversidad en educación primaria», de Manuel Delgado-García, Sara Conde-Vélez, Virginia Villegas-José i Samuel Cárdenas-Feria, reforça la importància de la cultura de centre, la formació docent i els recursos disponibles per garantir una educació inclusiva. En aquest article, la inclusió es vincula també amb la construcció d'actituds i valors. El text «Colorín colorado, ¿la lgtbifobia se ha acabado?: Impacto pedagógico de la literatura infantil con referentes LGTBIQ+ en Educación Infantil», de José Miguel Arenas Nieto, José Luis González Fernández i Daniel Risco Ruiz, ens mostra el paper de la literatura infantil en la promoció de la diversitat i en la reducció de prejudicis des d'edats primerenques, posant de manifest el potencial transformador de l'educació per reduir estereotips i millorar actituds inclusives.

Un quart conjunt està format per aquells articles que treballen la convivència escolar i la gestió de conflictes a diferents nivells. A l'article «Transformar

el modo de enfrentar el conflicto escolar», de Robert Cebolla-Baldoví, Laura García-Raga i Rosa Maria Bo Bonet, s'hi reflecteix el potencial dels enfocaments restauratius i de la mediació escolar per millorar la gestió dels conflictes i el clima educatiu. En la mateixa línia, «Institutional Dynamics of Negotiating Styles and Academic Outcomes in Educational Settings through the Lens of the Thomas-Kilmann Conflict Framework», de Renato Base, analitza els estils de negociació en la gestió institucional dels conflictes i ens n'ensenya la relació amb els resultats acadèmics. Aquesta perspectiva es veu ampliada per «Discontinuidades educativas en el contexto mapuche: (Re)construcción de la escuela intercultural pospandémica en Chile», de Gerardo Muñoz, Segundo Quintriqueo, Katerin Arias-Ortega, Javier Campos-Martínez i Flavio Muñoz-Troncoso, que mostra les tensions entre models educatius homogeneïtzadors i contextos culturals diversos. L'article ens convida a treballar la necessitat d'incorporar sabers locals i de repensar l'educació des d'una perspectiva intercultural i descentralitzada.

Finalment, en aquest número s'hi aborden també reptes vinculats al benestar i a la ciutadania digital. Informes recents indiquen un augment de problemàtiques associades a la salut mental i a l'ús intensiu d'entorns digitals (OECD, 2024; UNESCO, 2024). En aquest context de salut i benestar, l'article «Un análisis sobre estrés académico en alumnado universitario de máster con intención de abandonar los estudios», de David López-Aguilar, Nicole González-Benítez, Pedro Ricardo Álvarez-Pérez i Yoné Yeray García-Torres, alerta sobre l'impacte de l'estrès acadèmic en la continuïtat dels estudis i els riscos d'abandonament. Aquesta investigació subratlla que cal incorporar el benestar com una dimensió central de l'educació i adoptar mesures de prevenció i de suport emocional i acadèmic per a l'alumnat.

En conjunt, els treballs que integren aquesta miscel·lània ofereixen una visió global dels diferents reptes que evidencien que la transformació educativa no pot entendre's com un procés lineal ni uniforme, sinó com una dinàmica complexa que requereix una mirada sistèmica i una perspectiva integral. La interacció entre el desenvolupament docent, la innovació pedagògica, la inclusió i el benestar configura un marc d'acció imprescindible per donar resposta als reptes d'una societat en evolució constant. Aquest número no solament ofereix evidència empírica, sinó que també proporciona orientacions valuoses per avançar cap a nous escenaris pedagògics capaços d'articular un marc coherent i significatiu per transformar l'educació.

Referències bibliogràfiques

Ainscow, M. (2024). *Inclusion and equity in education: Current challenges and future directions*. Routledge.

European Commission (2023). *Education and Training Monitor 2023*. Publications Office of the European Union. <https://education.ec.europa.eu/education-and-training-monitor>

Koehler, M. J. i Mishra, P. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. *Teachers College Record*, *108*(6), 1017-1054. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2006.00684.x>

OECD (2023). *Education Policy Outlook 2023: Empowering All Learners to Go Green*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/f5063653-en>

— (2024). *Education Policy Outlook 2024: Reshaping Teaching into a Thriving Profession from ABCs to AI*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/dd5140e4-en>

Redecker, C. i Punie, Y. (2023). *European framework for the digital competence of educators (DigCompEdu): Updated edition*. Publications Office of the European Union. <https://doi.org/10.2760/178382>

UNESCO (2022). *Transforming education summit report*. UNESCO. <https://www.unesco.org/sdg4education2030/en/transforming-education-summit>

— (2024). *Global education monitoring report 2024: Technology in education —A tool on whose terms?* UNESCO. <https://doi.org/10.54676/ELSQ4648>

Upadhayaya, K. (2026). Artificial Intelligence in Education: Opportunities, Risks, and Pedagogical Implications for Learning and Assessment. *Advances in Mobile Learning Educational Research*, *6*(2), 1833-1844. <https://doi.org/10.25082/AMLER.2026.02.001>

Wei, G., Alias, B. S. i Hamid, A. H. A. (2025). Digital teaching innovation in education: A systematic review. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, *24*(12), 849-871. <https://doi.org/10.26803/ijlter.24.12.36>

Ana Elena Guerrero Roldán
Universitat Autònoma de Barcelona
0000-0001-7073-7233